

STRESZCZENIE

Rzeczywistość postkolonialna oraz związane z nią doświadczenia zajmują centralne miejsce w twórczości Toni Morrison. Od blisko pięćdziesięciu lat dzieła autorki umożliwiają czytelnikom na całym świecie zapoznanie się z realiami dyskryminacji rasowej, a także negatywnymi konsekwencjami kulturowymi gospodarki opartej na systemie niewolniczym. Trauma, niewolnictwo i kobiecość to zagadnienia bardzo często utożsamiane ze wszystkimi jedenastoma powieściami autorki. Wspomniane skojarzenia, jakkolwiek słuszne, nie oddają jednakże w pełni istoty fikcji literackiej Toni Morrison. W rozprawie doktorskiej pod tytułem "Koncepcja biowładzy w wybranych powieściach Toni Morrison" autor uwydatnia zachodzący etapami rozwój biowładzy oraz wpływ tego zjawiska na szczególny status społeczny nabity na przestrzeni dziejów przez czarnoskórych protagonistów przedstawianych w wybranych dziełach autorki. Podstawą do przeprowadzenia wspomnianych rozważań są efekty analizy naukowej wiodących autorytetów w dziedzinie badań biopolitycznych. Analizowane powieści pomagają przybliżyć czytelnikom dzieje niewolników pochodzenia afrykańskiego oraz prześledzić losy ich potomków w dobie wolności. Rozdziały analityczne stanowiące analizę poszczególnych powieści ukazują w sposób chronologiczny proces tworzenia ludności niższej kategorii oraz ich finalnej transformacji w grupę etniczną o znaczącym wpływie kulturowym nie tylko w kontekście USA, ale także w ujęciu globalnym.

Proces wykluczenia utrwalany poprzez doktrynę rasistowską zaowocował unikalnym statusem społecznym Afroamerykanów porównywalnym do egzystencji *homo sacer* opisanej przez Giorgio Agambena. Głównym celem pracy jest analiza niższego statusu społeczno-politycznego ludności czarnoskórej oraz identyfikacja mechanizmów odpowiedzialnych za marginalizację protagonistów w wybranych powieściach autorki. W niniejszej pracy doktorskiej autor bada również stopniowy proces tworzenia relacji społecznych ugruntowanych przez ideologię rasistowską. Równorzędnymi zagadnieniami omawianymi w rozprawie są również efekty społecznego wyobcowania Afroamerykanów oraz wpływ wspomnianej marginalizacji na obraz społeczeństwa zdominowanego przez białych Amerykanów.

A Mercy, wydana w 2008 roku, jest pierwszą powieścią Toni Morrison analizowaną przez autora w kontekście teorii biowładzy. Akcja książki toczy się pod koniec drugiej

połowy XVII wieku w Ameryce Północnej, co pozwala na dokładne przedstawienie rozwoju gospodarki kolonialnej na terenie dzisiejszych Stanów Zjednoczonych. Niewolnictwo osób czarnoskórych, często uznawane za centralny temat twórczości Toni Morrison, nie pełni jednak w tym wypadku funkcji tematu przewodniego i wydaje się mieć znaczenie poboczne. *A Mercy* opisuje losy europejskich imigrantów, którzy w poszukiwaniu lepszego życia wyruszają do Nowego Świata – ziemi niezliczonych możliwości oraz wyjątkowego piękna naturalnego. Jacob Vaark, główny bohater powieści, to człowiek niezwykle pracowity oraz zdeterminowany, aby odnieść sukces. Mężczyzna postanawia przekształcić w farmę ziemię odziedziczoną po dalekim krewnym, aby dorobić się majątku i awansować w hierarchii społecznej. Jego małżonką zostaje młoda kobieta o imieniu Rebekka. Ojciec Rebekki zdecydował się wysłać ją za ocean przy pierwszej nadarzającej się okazji zamążpójścia. Jacob opłacił podróż swojej przyszłej żony i tym samym wyręczył jej ojca od obowiązku utrzymania córki. Niestety, ciężka praca młodego małżeństwa nie przyniosła im oczekiwanej dobrobytu. Trudy życia na farmie oraz śmierć potomstwa stały się przyczyną traumatycznego rozgoryczenia małżonków. Aby odzyskać część pieniędzy pożyczonych wpływowemu plantatorowi, Jacob zgodził się przyjąć w rozliczeniu od wierzyciela czarnoskórą dziewczynkę zaoferowaną mu jako niewolnicę. Początkowo mężczyzna nie przystał na zaproponowaną mu formę uregulowania dłużu, ponieważ handel ludźmi uważały za źródło dochodu przynoszące hańbę. Świadomość nieludzkiego traktowania niewolników sprawiła jednak, iż Jacob zaakceptował transakcję, aby uchronić dziewczynkę przed okrucieństwami życia w niewoli u innych, bezwzględnych właścicieli. Niedługo potem mężczyzna dowiedział się o dużych dochodach płynących z uprawy trzciny cukowej. Chęć osiągnięcia upragnionego majątku, wzmagana zmęczeniem dotychczasowymi niepowodzeniami w sferze finansowej i życiu prywatnym sprawiła, że zapomniał on o swoim wcześniejszym uprzedzeniu i wbrew swoim przekonaniom postanowił zainwestować w rozwijający się przemysł.

Załążki niewolnictwa w koloniach Ameryki Północnej przedstawione w *A Mercy* wprowadzają czytelnika w świat rozwijających się relacji społecznych o podłożu rasowym. Co ciekawe, przymusowa praca opisywana przez Toni Morrison w tej powieści dotyczy głównie ludności europejskiej wybierającej się do Ameryki w poszukiwaniu lepszego życia. Osoby przybywające do Nowego Świata były przeważnie zobligowane do zwrócenia kosztów podróży poprzez wynajęcie się do pracy na ustalony okres czasu. Na tym etapie rozwoju niewolnictwo ludności pochodzenia afrykańskiego dopiero zaczynało się formować z powodu zmian zachodzących w gospodarce. Powstające plantacje wymagały zapewnienia stałego

źródła niewykwalifikowanej siły roboczej. Opisane transformacje zachodzące w systemie kolonialnym miały także wpływ na stosunki międzyludzkie. Stopniowe narastanie niechęci do osób czarnoskórych podyktowane przekonaniem o ich niższości może zostać wytłumaczone rozwojem biopolityki, czy też biowładzy opisanej przez Michela Foucault podczas wykładów w Collège de France. Idee francuskiego filozofa są niezbędne do prześledzenia procesów historyczno-politycznych odpowiedzialnych za marginalizację ludności czarnoskórej oraz nadania jej przedstawicielom statusu *homo sacer* Nowego Świata.

Systematycznie narastające uprzedmiotowienie afrykańskich niewolników, którego narodziny zobrazowane są w powieści *A Mercy*, zapoczątkowało nowy etap w historii ludności czarnoskórej w Ameryce Północnej. Biopolityczne uzasadnienie rasizmu wyłożone przez Michela Foucault umożliwia przejście do kolejnej części analitycznej rozprawy koncentrującej się na powieści *Beloved* (1987). Z powodu biologicznego podłożu rozwijającej się nierówności rasowej, podstawę teoretyczną niezbędną do dalszej analizy statusu człowieka niższej kategorii opisywanego w powieściach amerykańskiej pisarki, stanowią rozważania Giorgio Agambena przedstawione w dziele *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. Pierwsze wydanie tej książki ukazało się w języku włoskim w 1995 roku i spotkało się z niezwykłym zainteresowaniem w świecie nauki. W odniesieniu do twórczości Toni Morrison nadanie statusu *homo sacer* ludności pochodzenia afrykańskiego jest nierozerwalnie związane z biologicznym wymiarem egzystencji ludzkiej oraz władzą nad najważniejszymi elementami życia. Wszystkie wspomniane aspekty, jedynie zasygnalizowane w powieści *A Mercy*, znajdują swą pełną realizację w powieści *Beloved*. Autorka opisuje w niej życie byłej niewolnicy o imieniu Sethe oraz jej rodziny. W *Beloved* wspomnienia niewolniczej przeszłości kobiety przeplatają się z jej życiem po wyzwoleniu. Umożliwia to czytelnikowi zapoznanie się z nieludzką naturą niewolnictwa oraz trudnościami nękającymi życie byłych niewolników w dobie odzyskanej wolności.

Sethe to kobieta, na której zniewolenie wywarło ogromne piętno. Jako młoda dziewczynka trafiła na posiadłość państwa Garnerów. W porównaniu do niewolników na innych plantacjach, Sethe była traktowana dobrze przez swoich właścicieli. Pozwolono jej nawet wybrać sobie męża spośród czarnoskórych mężczyzn zamieszkujących farmę. Jako dorosła kobieta wraz ze swoim mężem i potomstwem wiodła relatywnie ustabilizowane życie: właściciele nie sprzedawali swoich niewolników, którzy mogli cieszyć się względną swobodą. Sytuacja uległa zmianie po śmierci właściciela majątku. W trosce o stabilność finansową, pani Garner poprosiła swojego kremnego o pomoc w zarządzaniu odziedziczonimi dobrami. Mężczyzna, nazywany przez niewolników *schoolteacher*,

wprowadza znaczącą zmianę w ich codziennej egzystencji. Nowo wybrany nadzorca nie unika stosowania przemocy, a wszystkich niewolników traktuje jak część inwentarza, która ma przynosić zyski właścicielom. Pewnego dnia mężczyzna dopuszcza się brutalnego czynu – na rozkaz zarządcy ciężarna Sethe zostaje wychłostana przez jego współpracowników. Po tym drastycznym zdarzeniu kobieta postanawia uciec ze swoimi dziećmi z posiadłości Garnerów. Jednakże po początkowo udanej ucieczce zostaje odnaleziona przez łowców niewolników. W akcie desperacji kobieta decyduje się uratować swoje potomstwo przed grozą powrotu do niewolnictwa w jedyny dostępny dla niej sposób. Zbiegła niewolnica zabija swoją córkę przy użyciu rzeźnickiego noża. Pozostałe dzieci jedynie rani, gdyż zostaje w porę pojmana przez ścigających ją mężczyzn.

Beloved, która w 1988 roku otrzymała nagrodę Pulitzer, jest uważana za najbardziej poruszającą powieść Toni Morrison, ponieważ los Sethe jest zainspirowany prawdziwymi wydarzeniami z życia Margaret Garner. Strach o rodzinę spowodowany możliwością sprzedaży oraz brutalne traktowanie niewolników ukazują specyfikę powolnego procesu odczłowieczania ludności czarnoskórej. Głównym elementem powieści *Beloved* analizowanym w niniejszej rozprawie jest tworzenie się ideologii rasistowskiej, która poparta zapisami prawnymi umożliwiła nadanie całej grupie etnicznej statusu ludzi gorszego gatunku. Pozycja społeczno-polityczna afrykańskich niewolników oraz ich potomków sprawia wrażenie zawieszenia pomiędzy dwoma światami. Można stwierdzić, iż ogół białego społeczeństwa uważały swych poddanych za ruchomy majątek posiadający jedynie niektóre cechy ludzkie. Dla czarnych niewolników założenie rodziny, czy też macierzyństwo, wiążały się nierozerwalnie ze strachem o bliskich, którzy w każdej chwili mogli zostać wychłostani, oddzieleni od najbliższych lub nawet zabici. Ideologia rasistowska zakładająca niższość ludzi o czarnym kolorze skóry zezwalała na okrutne kary oraz przedmiotowe traktowanie. Z powodu pozbawienia fundamentalnych praw przysługujących każdemu człowiekowi, czarnoskórzy niewolnicy zostali na przestrzeni lat przekształceni w osoby pozbawione człowieczeństwa, jak i znaczenia pod względem politycznym oraz społecznym. Specyfika egzystencji *homo sacer*, w rozumieniu Giorgio Agambena oznaczająca człowieka nieczystego, wyłączonego ze społeczeństwa oraz pozbawionego ludzkiej natury, jest bez wątpienia porównywalna do pozycji społecznej uzyskanej przez ludność czarnoskórą na drodze indoktrynacji ideologicznej o podłożu biopolitycznym.

Kolejnym etapem w historii Afroamerykanów jest proces zakładania miast zamieszkałych przez wyzwoleniów oraz powstawania czarnych społeczności. Okres iluzorycznej wolności związanej ze zniesieniem niewolnictwa sprawił, iż wielu byłych

niewolników zdecydowało się szukać własnego miejsca w nieprzyjaznym im państwie. Powieść *Paradise*, wydana w 1997 roku, opisuje ich migrację z południa USA oraz poszukiwanie lepszego bytu z dala od straszliwej przeszłości. Po wielu trudach związanych z podróżą grupa niewolników złożona z dziewięciu rodzin zakłada miasteczko o nazwie Haven. Niestety, po pewnym czasie ich nowe miejsce zamieszkania okazuje się być dalekie od miasta ideału, gdzie mieli oni spędzić resztę swojego wolnego, godnego życia. Z powodu postępującej degradacji Haven grupa złożona z potomków założycieli miasta postanawia powtórzyć dzieło swoich przodków i znaleźć inne, lepsze miejsce do dalszej egzystencji. Następcy dziewięciu rodzin zakładają nowe miasto o nazwie Ruby, a na nieformalnych przywódców lokalnej społeczności wyrastają bliźniacy Deacon oraz Steward Morganowie. Miasto jest zarządzane według surowych zasad dotyczących zachowania i, co najważniejsze, czystości rasowej. Mężczyźni, którzy w Ruby pełnią rolę przywódczą, nie sprzyjają osobom spoza ich społeczności. Mieszkańcy Ruby starają się żyć z dala od ludzi białych, a co za tym idzie także od praw ustanowionych przez dominujące w USA białe społeczeństwo. Poprzez działania lokalnej społeczności w mieście panują dostatek, ład i bezpieczeństwo. Jedynym zagrożeniem dla tak starannie budowanej harmonii społecznej okazuje się być grupa pięciu kobiet zamieszkujących stary klasztor położony w bezpośrednim sąsiedztwie Ruby. Kobiety swoim zachowaniem oraz sposobem bycia łamią wszelkie zasady etyczne ustanowione przez miejscową ludność. Bywają frywolne, są całkowicie niezależne, nie potrzebują opieki mężczyzn i same decydują o swoim życiu. Sam fakt istnienia kobiet lekceważących normy panujące w Ruby staje się zagrożeniem dla przyszłości miasta. Aby zapobiec upadkowi moralnemu, pewnego dnia grupa uzbrojonych mężczyzn decyduje się wziąć sprawy w swoje ręce i wymierzyć sprawiedliwość nieposłusznym kobietom.

Ostatni etap historii czarnoskórych obywateli USA został szczegółowo przedstawiony w dwóch najnowszych powieściach amerykańskiej noblistki. Obie książki należy uznać za nietypowe w kontekście twórczości Toni Morrison, ponieważ przedstawiają one nieco odmienną rzeczywistość w porównaniu do jej wcześniejszych dzieł literackich. Powieść *Home* (2012) opisuje losy weterana wojny w Korei. W młodości Frank Money, główny bohater powieści, razem z najbliższymi przyjaciółmi decyduje się na zaciągnięcie do armii, aby uciec z rodzinnej miejscowości. Po zakończeniu służby wojskowej i powrocie do ojczyszcny Frank jest dręczony przez koszmary wojennej przeszłości. Jego niestabilna psychika uniemożliwia mu odnalezienie się w rzeczywistości powojennej oraz funkcjonowanie w społeczeństwie. Mężczyzna miewa napady lęku, bywa agresywny. Podczas pobytu w szpitalu Frank dowiaduje się o niebezpieczeństwie, w jakim znajduje się jego siostra. Ycidra,

nazywana także Cee, została zatrudniona jako służąca w domu białego lekarza. Po pewnym czasie, oprócz pełnienia obowiązków związanych z utrzymaniem domu, kobieta staje się obiektem doświadczeń medycznych prowadzonych przez swego pracodawcę. Frank decyduje się udać w podróż, aby uratować swoją siostrę. W trakcie wyprawy weteran staje się wielokrotnie zarówno świadkiem, jak i obiektem agresji wynikającej z nierówności rasowej trapiącej amerykańskie życie społeczne w latach pięćdziesiątych. Podczas podróży mężczyzna ma okazję do refleksji nad swoim życiem oraz pogodzenia się ze swoją przeszłością.

W odróżnieniu od wcześniejszych powieści Toni Morrison *Home* ma pozytywne zakończenie. Frank Money ratuje swoją siostrę i wspólnie udaje im się zbudować to, co zawsze było poza ich zasięgiem – prawdziwy dom. Optymistyczne zakończenie powieści symbolizuje nadchodzące zmiany w prawach obywatelskich ludności Afroamerykańskiej. Powieść *God Help the Child* (2015) umożliwia czytelnikom wnikliwe zapoznanie się ze współczesnym statusem niegdyś represjonowanej grupy społecznej. Bride, a właściwie Lula Ann Bridewell to młoda kobieta sukcesu. W dzieciństwie została opuszczona przez ojca oraz była chłodno traktowana przez swoją matkę. Powodem trudnej sytuacji rodzinnej był czarny kolor jej skóry, który dla rodziców o jaśniejszej karnacji był przyczyną wstydu i społecznego napiętowania. Jednakże dorosłe życie Bride nie przypomina w niczym jej dzieciństwa. Lula Ann Bridewell piastuje ważne stanowisko w dobrze prosperującej firmie kosmetycznej. Jeździ Jaguarem, ubiera się w markowe ubrania i jest członkiem społecznej elity. Co więcej, jej kolor skóry, tak znienawidzony przez własnych rodziców, jest postrzegany za jej największy atut i sprawia, że kobieta jest podziwiana za swoją naturalną urodę. Jej piękno znacząco przyczyniło się do osiągnięcia sukcesu zawodowego oraz stało się obiektem zazdrości u niektórych białych kobiet. W przeciwieństwie do pozostałych czarnoskórych protagonistów opisywanych w powieściach Toni Morrison, Bride stała się częścią społeczeństwa, a nie tylko swej lokalnej społeczności. Lula Ann posiadała władzę, pieniądze oraz możliwości, aby w znaczący sposób wpływać na realia kulturowe w USA.

Współczesna rzeczywistość społeczno-polityczna Stanów Zjednoczonych ukazana przez Toni Morrison w *God Help the Child* jest ściśle powiązana z wcześniejszymi dziełami autorki. Koncepcje polityczne przedstawione przez Roberto Esposito posłużyły w niniejszej pracy za element łączący teorię biowładzy oraz status *homo sacer* w kompletny obraz amerykańskiego społeczeństwa przedstawiony w wybranych powieściach Toni Morrison. Na przestrzeni dziejów system kolonialny przekształcił sposób postrzegania czarnych niewolników przez ogólny białego społeczeństwa. Całkowite pozbawienie praw umożliwiło

degradację życia osób czarnoskórych do statusu ożywionej własności rozpatrywanej jedynie pod względem egzystencji biologicznej. Po wyzwoleniu, kończącym erę niewolnictwa, położenie społeczno-polityczne osób czarnoskórych nie poprawiło się. Od początku byli oni postrzegani przez ludzi białych jako zagrożenie. Najsukutecznieszym sposobem obrony przeciwko byłym niewolnikom poszukującym lepszych warunków do życia było wprowadzenie praw utrzymujących segregację. Opisane praktyki miały powstrzymać Afroamerykanów przed nadmierną ingerencją w białe społeczeństwo. Państwo rozumiane jako jeden spójny system składający się z pomniejszych elementów, podobnie jak żywy organizm, broni się przed zewnętrznym zagrożeniem wykorzystując szereg praktyk defensywnych. Wspomniany sposób obrony przed niebezpieczeństwem odwzorowuje system immunologiczny ciała ludzkiego. Jednakże nie należy zapominać, iż zagrożenie, które pokona bariery obronne i wniknie do organizmu staje się ostatecznie jego częścią. W podobny sposób marginalizacja ludności afroamerykańskiej umożliwiła włączenie tej grupy do głównego nurtu społecznego. Badania Roberto Esposito posłużyły autorowi dysertacji za podstawę do analizy procesu tworzenia się wspólnoty pomiędzy dominującym, białym społeczeństwem a niegdyś nieuchcianymi, czarnoskórymi obywatelami USA. Rozważania Esposito pomagają dodatkowo ukazać zmiany zachodzące w relacjach między nieprzychylnym białym społeczeństwem a ludnością czarnoskórą, która pomimo początkowego kulturowego wyobcowania stała się częścią społeczeństwa amerykańskiego definiującą jego tożsamość.

Pod względem historyczno-politycznym powieść *A Mercy* ukazuje proces rozwoju niewolnictwa w Ameryce Północnej oraz początki powstawania biowładzy, a zwłaszcza jej części odpowiedzialnej za naukowe uzasadnienie rasizmu. W *Beloved* Toni Morrison śledzi dalszy rozwój ideologii rasistowskiej i stopniową transformację czarnoskórych niewolników w ludność uważaną przez dominującą grupę społeczną za gorszą. *Paradise* to dokładny opis migracji wyzwolonych niewolników oraz negatywnego wpływu, który lata indoktrynacji ideologicznej wywarły na osobach poddanych. Powieść *Home* przenosi czytelników do okresu poprzedzającego walkę o równość społeczną podjętą przez ruchy obywatelskie Afroamerykanów. Procesy społeczno-kulturowe zainicjowane w *Home* znalazły swoją pełną realizację w ostatniej z omawianych powieści. *God Help the Child* umożliwia czytelnikom prześledzenie mechanizmu widocznego wzrostu znaczenia osób czarnoskórych we współczesnym społeczeństwie amerykańskim. Ostatecznie bowiem, właśnie owo stopniowe pokonywanie barier społecznych umożliwiło Afroamerykanom przekształcenie się w pełnoprawnych obywateli, zdolnych do współtworzenia rzeczywistości społecznej USA oraz wywierania wpływu kulturowego o znaczeniu globalnym.

SUMMARY

The experience of postcolonial reality can be considered as the main issue raised by Toni Morrison in her works. The Nobel laureate's novels have enabled readers worldwide to get familiar with the harmful effects of racial segregation as well as with the negative consequences of an economy based on enslavement. Trauma, slavery and the feminine experience are frequently associated with the eleven novels written by Toni Morrison. Despite being justified, such associations do not fully reflect the depth of Morrison's fiction. In the doctoral thesis entitled *The Concept of Biopower in Toni Morrison's Selected Novels* the author analyzes the gradual development of biopower and its influence on the political status of Toni Morrison's protagonists. The theoretical framework for such an analysis is the research of the most prominent thinkers in the field of biopolitics. The novels chosen for the purpose of this particular dissertation allow the readers to get familiar with the history of African Americans since the era of slavery. Chapters devoted to the analysis of the selected novels describe in chronological order the creation of a worse kind of people who have managed to overcome racial oppression and become culturally significant not only in the USA, but also in a global perspective.

The process of exclusion propagated by racism resulted in African Americans' atypical political status which is comparable to Giorgio Agamben's idea of *homo sacer*. The main aim of this particular dissertation is to identify the mechanisms responsible for social exclusion and the perception of black Americans as people of a lower rank. The author also investigates the development of social relations based on racial hostility. Another significant issue discussed in the dissertation is the result of social stigmatization of African Americans and its influence on the cultural identity of a society dominated by white people.

A Mercy, published in 2008, is the first novel to be analyzed in the biopolitical context. The plot of the book is set in North America in the last two decades of the seventeenth century. The time setting of the novel mirrors the development of colonialism in the New World. However, the enslavement of black people, often considered as the fundamental issue in Toni Morrison's novels, seems to be rather peripheral in this case. *A Mercy* depicts the lives of European immigrants who look for a better life and decide to settle in the New World – a land of limitless possibilities and of outstanding natural beauty. Jacob Vaark, the main protagonist of the novel, is hardworking and determined to succeed. He inherits a piece of

land and decides to become a farmer in order to become wealthy and socially respected. Vaark marries a young woman called Rebecca who was shipped to America by her father. Jacob covered the expenses of her travel and at the same time relieved Rebecca's father from the duty to maintain her. Unluckily, the couple's hard work does not bring them prosperity. The hardship of farm life combined with the death of their successive offspring makes the married couple bitter. In order get back the money Jacob lent to an influential planter, Vaark decides to accept from his debtor a young black girl as a form of settlement. Initially, Jacob did not want to accept the offer as he found slavery to be a shameful business. Nevertheless, being aware of the atrocities of a slave's life, Vaark decides to take the girl to his farm and protect her from the cruelties ahead. Afterwards Jacob accidentally finds out about a newly developing and very profitable source of income, namely sugar cane. The despicable nature of the trade fills Jacob with disgust. However, his personal misfortunes amplified by the desire to become rich caused a change in the man's attitude. The initial resentment towards slavery was replaced by the vision of enormous wealth that was likely to become reality and fulfill the owner's burning ambition.

The beginnings of slavery in the American colonies portrayed in *A Mercy* introduce the reader to a world of social relations governed by racial bias. However, forced labor depicted in the novel is mainly associated with white Europeans who were obliged to cover the costs of their voyage to America by indentured servitude. At this period of time the enslavement of Africans was beginning to develop due to the changes in the economy. The increasing number of plantations required a supply of unqualified labor. This demand for workforce influenced social and interpersonal relations. The developing conception of the depraved nature of African slaves can be explained by the development of biopower formulated by Michel Foucault during his lectures at Collège de France. The theories of the French philosopher are necessary to trace the historical and political processes responsible for imposing the status of *homo sacer* on black people.

The gradually increasing subjugation of African slaves described in *A Mercy* begins a new chapter in the history of black Americans. The biopolitical explanation of racism formulated by Foucault enables the analysis of *Beloved* (1987) in the succeeding chapter. Due to the biological dimension of the growing racial hostility depicted in Toni Morrison's novels it is essential to refer to the research of Giorgio Agamben presented in his important work *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. The book, first published in Italian in 1995, is crucial in order to carry out further analysis of the processes responsible for the creation of people considered as worse. When related to the black protagonists of Toni Morrison's

novels, the term *homo sacer* can be very closely connected with the power over human life and its basic functions. The mechanisms of control only signaled in *A Mercy* find their full development in *Beloved*. In this novel Toni Morrison tells the story of Sethe, an ex-slave, and her family. The memories of the enslaved past mingle with the description of Sethe's life as a free woman. This technique allows the readers to discover the cruel nature of slavery which is responsible for the difficulties free African Americans had to face on an everyday basis.

Sethe is a woman mentally and physically scarred by slavery. As a young girl she used to live at a plantation called Sweet Home. In comparison to the living conditions at other plantations, Sethe's white owners, the Garners, were considered lenient and treated their slaves well. Sethe was even allowed to choose a spouse. Her life as a wife and mother was rather stable as the Garners did not sell their black workers. However, the situation changed after the death of Mr. Garner. Unable to deal with all the duties, Mrs. Garner asked her relative to help her manage the inherited property. The man, referred to as schoolteacher, introduced significant changes to the slaves' existence. The new overseer did not hesitate to use violence and treated his serfs as livestock obliged to generate income. Schoolteacher ordered to flog Sethe while she was pregnant. After the brutal punishment, the woman decided to flee the plantation together with her children. Nevertheless, after a short period of freedom she was caught by slave catchers. The desperate mother wanted to protect her children from the horrors of slavery. Unable to prevent the unavoidable servitude, Sethe killed her daughter in order to save her from the atrocities of being a slave.

Beloved, awarded the Pulitzer Prize for Fiction in 1988, is considered to be the most appealing of Toni Morrison's novels. The life of Sethe was inspired by real events from the life of Margaret Garner. The fear of losing one's family and the brutal treatment of slaves are characteristic features of the gradual dehumanization of Africans perpetrated by their white owners. The main issue raised in *Beloved* and analyzed in this dissertation is the development of racist ideology, which supported by the legal system, enabled the recognition of blacks as lower rank people. The political status of African slaves and their descendants seems to be suspended somewhere between two worlds. The vast majority of the white society considered their serfs as livestock with only some human features. For black people having a family or being a parent meant the impossibility to protect the loved ones who were constantly exposed to the whim of a white master. Racist ideology allowed, and called for, brutal treatment of blacks. The denial of basic human rights transformed people of African ancestry into beings deprived of human status. The existence of *homo sacer*, which according to Giorgio Agamben

denoted an impure person excluded from the society, reflects the social position acquired by blacks due to racial indoctrination.

The next stage in the history of African Americans after they regained freedom saw the foundation of free black towns. The period of only illusory independence caused many former slaves to seek a place of their own. *Paradise*, published in 1997, depicts the migration of black people from the South in order to escape their haunting past. After encountering many difficulties, a group of nine black families decides to settle and build a town called Haven. Unfortunately, their new place of residence proves to be far from the expected ideal. The degradation of the town forces the younger generation to find a more suitable location to spend their lives. The descendants of the original nine families found a town called Ruby. It is unofficially headed by Deacon and Steward Morgan. The town is governed by its inhabitants according to strict rules which do not favor the mixing of races. The male residents of the town decide on the most important issues concerning the local community. In hospitable to strangers, the townspeople try to lead their lives far away from the dominant white society. Because of the actions of its residents the town is safe and wealthy. The only threat to the established order comes from a group of five unrelated women who inhabit an old convent near the town. The females live against the rules cherished in Ruby. They are frivolous, completely independent and do not need men to complete their identities. The lack of respect displayed by the women is perceived by the male inhabitants of Ruby as a dire threat. In order to prevent the destruction of the town, a group of armed men decides to take action and punish the defiant women.

The last stage in the development of African Americans is described in Toni Morrison's latest two novels. Both books might seem atypical in the context of the Nobel laureate's earlier works as they depict changes taking place in the American society. *Home* (2012) tells the story of a Korean War veteran. Frank Money, the main protagonist of the novel, decides to join the army with his friends in order to escape the grim reality of his hometown. After being discharged, the man is haunted by his wartime experience. His unstable mental condition makes it impossible for him to function in society. Frank has a tendency to aggression and suffers from phobias. During a stay in hospital he finds out that his younger sister, Ycidra, is in danger. The woman is a servant in a white doctor's house. Apart from her household duties, Ycidra serves as a guinea pig for her employer's medical experiments. Frank decides to go on a journey to save his sister. During his trip the veteran witnesses numerous instances of racial hatred which was common in the USA in the 1950s.

However, the journey proves to be therapeutic for Frank as it is a chance for him to deal with the demons of the past.

In contrast to Toni Morrison's earlier novels, *Home* has a happy ending. Frank saves his sister and together they manage to create a home. The optimistic conclusion of the novel is a symbol of the upcoming changes in legislature concerning African Americans' civil rights. Its continuation, *God Help the Child* (2015) allows the reader to get to know the present condition of a once stigmatized social group. Bride, or Lula Ann Bridewell, is a young and successful woman. As a child she was abandoned by her father and had an uneasy relationship with her mother. The cause of the woman's traumatic experience was her dark skin color. Perceived as shameful by her parents, it was also a reason for social disapproval. However, Bride's adult life does not resemble her childhood. Lula Ann Bridewell holds a lucrative post in a cosmetics company. Bride drives a Jaguar, wears only designer clothes and is a member of the social elite. What is more, her skin color, hated so much by her parents, is one of the main reasons for her social recognition as the woman is also considered stunningly attractive. Bride's natural beauty is her characteristic feature which white women are unable to copy. Unlike other black protagonists in Toni Morrison's novels, Bride has become a member of the mainstream society. Lula Ann possesses money, power and abilities needed to shape the cultural identity of the American society.

The contemporary situation of Afro-Americans depicted by Toni Morrison in *God Help the Child* completes the earlier stages presented in her previous novels. The research conducted by Roberto Esposito serves as a link between the idea of biopower and the existence of *homo sacer* constituting a realistic picture of the US society. The colonial system has altered the perception of black people by the dominant social group. The complete deprivation of basic human rights caused that people of African ancestry came to be regarded only in terms of biological existence. After the Emancipation Proclamation, the position of blacks did not improve as African Americans were considered as a threat by the white population. The most efficient way to combat the unwanted cultural interference was to introduce laws implementing racial segregation which prevented black people from penetrating into white communities. The state, understood as a coherent system similar to a human body, tries to defend itself against an outside threat by employing defensive techniques. Those strategies resemble immunological response of a living organism. Nevertheless, it is worth noticing that a foreign element which breaches the biological barriers of defense becomes ultimately a part of the system. In the same way black people were given a chance to become members of the mainstream society. The research conducted by Roberto

Esposito allows the author of this dissertation to follow the creation of peaceful co-existence between black and white people. The effects of Esposito's scholarly work make it possible to explain the changes occurring over the years in the relationship between the once hostile white society and an ethnic group, which despite its initial exclusion, has managed to enter and shape the society of USA.

From the historical and political point of view, *A Mercy* symbolizes the growth of slavery in the New World, followed by the rise of racism, which can be related to and explained in terms of biopower. *Beloved* depicts the establishment of the theory of racial inferiority and the gradual transformation of African slaves into a people of a worse kind. *Paradise* is an account of the migration of black people seeking better living conditions. Moreover, the novel shows the negative effects that years of racial indoctrination had on black people. In *Home* Toni Morrison describes the time preceding the civil rights movement. The socio-cultural processes only signaled in *Home*, take their full form in *God Help the Child*. Toni Morrison's latest novel allows the reader to notice the social recognition African Americans have gained. The rising social awareness and political changes enabled black people to gradually find their way into the white society, not as its second-class citizens, but as those who co-create it. As it appears, black Americans have had a significant impact not only on American culture, but on the culture of many countries around the world as well.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Michael Malinowski".